

אנשכולות

הסלון השבועי של 'אנשכולות' כ"ח בכסלו תשפ"ג

"לזכר עולם יהיה צדיק" לע"נ מרן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדויכט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל
נלב"ע ב' באדר א' ה'תשנ"ה ת.נ.צ.ב.ה.

חיים – מוות – חיים

פרשת "חיי שרה"
ב"ד במרחשון ה'תשס"ט
ג'דליזן מס' 79
(שנה שנייה)

זמני השבת	
ת"א - י"ח	הדלקת נרות
15.57 16.18	צאת השבת
17.15 17.17	

הרב אהרן פרידמן שליט"א

היא נבִּלָה
אָמְנָם שׁוֹב הִיא פּוֹרַחַת
בְּבִתָּהּ מְלוּכַת עוֹלָמִים

היא הִלְבָּה
אָמְנָם שׁוֹב הִיא חוֹזֶרֶת
בְּבִנָּהּ בְּחַיֵּי אֲמִיצִים

פרשת מותה של שרה זכתה לשם המיוחד 'חיי שרה' בשל העובדה כי הפסוק חוזר פעמיים על הביטוי 'חיי שרה':
'ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה'.
הביטוי 'שני חיי שרה' המופיע בסופו של הפסוק נותן את התחושה כי הכתוב מנסה להאחז בחייה של שרה, חיים שראוי כי יהיה להם המשך. אולם פשוט הוא שאין די בחזרה לשונית כדי להעניק משמעות של חיים דווקא למוות. בדברינו להלן ננסה לעמוד על עומק כוונתו של הכתוב החוזר וקורא בשם חייה של שרה עם הסתלקותה. בתיאור האָבֶל על שרה נאמר זיבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה, אלא שה-כ' במילת 'ולבכותה' היא קטנה, כביכול לא בכה אברהם הרבה על אשת נעוריו [עיין בעל הטורים]. והדברים מתמיהים, שהרי אברהם עצמו חי 175 שנים [38 שנים אחרי מותה של שרה] וכיצד לא יתאבל על אשתו האהובה אף אם לא צעירה היתה במותה.
בפירושו רבנו חיים פליטאל (תלמיד חבר למהר"ם מרוטנבורג) על התורה מצאנו:
'כ"ף קטנה לומר שלא הוצרכו לבכייה גדולה שהניחה זרע אחריה'

נחלקו רבותינו במסכת בבא בתרא טו: על מה שנאמר בהמשך הפרשה זאברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל' וה' ברך את אברהם בכל – מאי בכל? רבי מאיר אומר: שלא היתה לו בת; רבי יהודה אומר: שהיתה לו בת; אחרים אומרים: בת היתה לו לאברהם ובכל שמה בין לרבי יהודה ובין לאחרים בת היתה לו לאברהם' שאם לא כן לא היה הכתוב יכול לומר שנתברך אברהם בכל. נראה שלפי דבריהם יגיה אור חדש על הרמז ב-כ' זעירא. אברהם השב מן העקדה מתבשר על מותה של שרה בחברון, הוא בא לחברון לספוד לשרה ולבכות לה. אולם מסתבר שיחד עם שרה היתה גם בתם המשותפת, על זה רמזה המסורה בהקטינה את ה-כ' כאומרת: יש למחוק את ה-ב' ולקורא את הפסוק כך: זיבוא אברהם לספוד לשרה ולב(כ)תה' - אברהם בא לספוד לשרה, לקחת את בתה ולהתנחם בה.
בת זו שהיתה לאברהם ולשרה ומיעטה את צערו של אברהם ספק גדול אם היתה במציאות, שהרי אף בְּדָל רמז לא מצאנו אודותיה במקראות. על כרחנו לומר, שאותה בת אינה אלא כנסת ישראל בכבודה ובעצמה שהועמדה על ידי אברהם ושרה וכך אנו מוצאים בדרשתם של חכמים במסכת חגיגה ג.
דרש רבא: מאי דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב – כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל, בת נדיב – בתו של אברהם איבנו שנקרא נדיב, שנאמר נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם

זכתה שרה והעמידה את כנסת ישראל ועל כן עדיין חיה היא בקרבנו. אכן בשל בת כזו שזכתה שרה להעמיד ראוי שלא יבכה אברהם בכי רב. משזכינו לביאור זה נשוב ונתבונן באותו רגע נורא בו מגיע אברהם לספוד לרעייתו וננסה להבין לליבו של אברהם המבקש לבכות ואינו בוכה. שלש מטרות נשגבות הציבו יחדיו אברהם ושרה בחייהם ולשלושתן לא זכו להגיע יחד.
תקוותם הראשונה היתה להקים יסוד משפחתי שאמץ שעליו יוקם עם ישראל. אמנם זכתה שרה לבן, אך לראותו נבנה באשה ובנים לא זכתה. רצונם השני היה לזכות ולקבל לידם את ארץ ישראל מידיו של הקב"ה כפי שהובטחו עליה עוד בהיותם באור כשדים. גם כאן זכתה שרה לראות בעיניה את הארץ אך לא לראות בירושתה.
הדבר השלישי לו הקדישו את חייהם עוד מתקופת חרן היה הקראת שם ה' בפיהם של באי עולם. הדרך להשגת מטרה זו עוברת בהכרת אומות העולם כי ישראל בניו של מקום הקוראים בשמו המה ראוים להוביל ולהנהיג את העולם כולו אל תיקונו ודרך צנורם של ישראל יזכו כולם ללמוד מאורחותיו של אלהי יעקב. גם לזאת לא זכתה שרה אע"פ שנרמז לה בשעה שנשנתה שמה משרי לשרה, כי כך יהיה בעתיד.
שרי היא שרה, בתחלה נעשית שרי לאומתה, ולבסוף נעשית שרה לכל העולם כולו.

אמנם בחייה לא זכתה שרה שיתקיימו דברים אלו, אך במותה זכתה גם זכתה. עם פטירתה נולדה כלתה ועמה תקוות בנין בית ישראל וכדברי חכמים במדרש רבה לקהלת:
וורח השמש ובת השמש, עד שלא השקיע שמש של שרה הזריח שמש של רבקה, הה"ד ובתואל ילד את רבקה ואחר כך ותמת שרה בקרית ארבע וכתוב ויביאה יצחק האהלה שרה אמו

עם קבורתה של שרה זכה אברהם בעלה לכבדת ארץ משלו בארץ ישראל, כבדת ארץ המסמלת כי כל הארץ שלו הוא ופה מנוחתו כבוד. לימים יבוא בן בנה של שרה כלב בן יפונה וברצותו לפנות מעצת המרגלים מואסי ארץ חמדה ילך וישתטח על קברה וידע נכונה כי לנו ניתנה הארץ למורשה והוא וזרעו יירשוה. [כל"ב אותיות בכ"ל].
עם רכישת שדה המכפלה מידי עפרון הכירו בני חת כי אברהם ראוי למלוך עליהם באמרם 'נשיא אלקים אתה בתוכנו'. גם כאן לימים תבוא אסתר בת בתה של שרה ותמלוך על העולם כולו (127 מדינות) ורבים מעמי הארץ יתיהדו ויהיה במלכותה משהו מעין הצפוי לבניה של שרה ביום בו יהיה ה' אחד ושמו אחד. נמצינו אומרים עם מיתתה של שרה זכו אברהם והיא לתחילת הגשמת ברכת ה' שברכם 'פֶּלֶל'. המשכה של ברכה זו עתיד להתקיים בכנייהם במהלך ההיסטוריה האנושית, אך תכליתה עוד ממתין לנו – עין לא ראתה אלקים וזלתך יעשה למחכה לו'.

לפעמים תוכל להתעלם

הרב שרון יוסט שליט"א

שאלה:

בעברו בכניסה לבית המדרש, ראה אחד התלמידים סרגל המונח על אחד הכיסאות. התלמיד הנ"ל הגביה את הסרגל, וראה שמדובר בסרגל מתכת באורך 15 ס"מ, אשר כמוהו מצויים לרוב בשיבה, ושום סימן זיהוי לא היה עליו. כעת מסתפק תלמידנו האם יכול הוא לקחתו לעצמו, או שמא עליו להכריז עליו, או דלמא עדיף להחזירו למקום שהיה מונח בו.

תשובה:

תנן בב"מ דף כה ע"ב: "מצא אחר הגפה או אחר הגדר גזולות מקושרים או בשבילין שבשדות, הרי זה לא יגע בהן", ומבאר הגמרא מאי טעמא, שמא הניחם שם בעליהם בכוונה ואין זו אבידה, ואם יטלם המוצא הרי הוא גורם הפסד לבעליהם.

ומסביר הרא"ש (פ"ב ס"ח) שאם מדובר במקום המשתמר אז תלינן שזה ודאי הינוח, ולכן אין זו אבידה ואינו חייב במצוות "השב תשיבם" וגם אינו מוזהר בלאו ד"לא תוכל להתעלם". וממילא, אם הגביהו ממקומו אך עדיין הוא עומד שם, צריך להחזירו למקום שבו היה מונח. אמנם, אם כבר הלך משם אז אינו רשאי להחזירו למקומו, שמא בא בעליו בינתיים, ומשראה שאין החפץ שם, שוב לא יחזור לחפשו באותו מקום. במקרה כזה חייב להכריז כדן כל מוצא אבידה בסימנים, ואם אין בו סימנים (וממילא אינו יכול להכריז, וגם להחזירו למקומו אינו רשאי כנ"ל) פוסק הרמ"א שדינו שיהא מונח עד שיבא אליהו (ח"מ סי' ר"ס ס"י).

ועוד מבואר שם בגמרא, שאפילו במקרה שיש ספק אם החפץ הונח שם מדעת בעליו או שמא נפל או שכחו, הרי זה לא יטלנו: "אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב, כל ספק הינוח לכתחילה לא יטול, ואם נטל לא יחזיר". ונחלקו הראשונים בפירוש דברי רבי אבא "לא יחזיר".

הרמב"ם בהלכות אבידה (פ"ט ז"ה) מסביר שאין ליטול החפץ כשיש בו סימן מפני שכך תיגרם טרחה יתירה לבעלים לחפש אחריו, ואין ליטול החפץ כשאין בו סימן מפני שגורם לאבד ממון חבירו כנ"ל. אמנם, אם עבר ונטלו: כשיש בו סימן חייב להכריז (כדעת הרא"ש), אך כשאין בו סימן סובר הרמב"ם "זכה בו ואינו חייב להחזירו".

ותמהו עליו ראשונים ואחרונים, מכח מה זכה בו? ואפילו אם נתיאשו הבעלים אח"כ, הרי זה יאוש שלא מדעת, והלכה כאבי דלא הוי יאוש (ב"מ כב:)?

ואכן פסקו הראב"ד, הטור ועוד פוסקים שבכגון זה הדין הוא שיהא מונח עד שיבא אליהו.

וכ"פ הרמ"א בחו"מ סי' ר"ס ס"י, אך המחבר (שם ס"ט) הביא את דברי הרמב"ם בלבד. ואכן בספריו ב"י וכס"מ מתרץ המחבר, שדברי אביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש היינו לכתחילה, דהיינו מי שמצא מציאה שאין בה סימנים ושלא ידוע אם התיאשו הבעלים, אסור לו לקחתה לעצמו. אך בדיעבד, אם עבר ולקחה, מכיוון שאין לו מה לעשות בה, שהרי אין בה סימנים שיוכל להכריז ואסור לו להחזירה למקומה, ממילא זכה בה. ולא אמרינן "יהא מונח עד שיבא אליהו" מכיוון שדבר זה לא הוזכר במפורש בגמרא בסוגיא זו.

אמנם הדרישה דוחה את דברי הב"י ואומר שדחוקים הם מכמה סיבות. ולדעתו התירוף הוא שכל דברי אביי נאמרו דווקא במי שהתכוון ליטול לעצמו, אך אם נטלו על מנת להשיבו (וטעה בזה, שהרי אסור היה לו ליטלו) ועתה הוא רואה שאי אפשר להחזירו מפני שאין בו סימנים, בכהאי גוונא אמרינן שהרי אלו שלו (אולי מפני שאינו נחשב ש"באיסורא אתא לידיה").

וכ"כ בספרו סמ"ע על השו"ע (שם סקמ"ב), וכן נראה דעת הגר"א שהעתיקו בביאורו (סקל"ג). אך הש"ך דוחה את דבריו, שהרי לא בא לידו בהיתר וממילא נחשב ש"באיסורא אתא לידיה".

אמנם, הרמב"ם אינו קשה מצד אחר. שכל מה שאמרו שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש היינו לעניין הבעלות על החפץ, שאף אם הבעלים התיאשו ממנו אח"כ אין זה כהפקר, ואם יתברר לנו בצורה כלשהי מי הם הבעלים, אזי חובה להחזירו להם. [נהתיבות (סקי"ג) הקשה על הש"ך שתי קושיות: 1. מהיכתי תיתי שיהא מותר לאדם להשתמש בחפץ של חבירו ללא רשות. 2. לשון הרמב"ם לא משמע הכי, שכתב הרמב"ם "זכה בו" משמע שהוא שלו לגמרי.]

אמנם, כל עוד לא נתברר מי הם הבעלים, מותר למוצא האבידה "לעשות בו מה שירצה". כך הוא לשון הש"ך (סק"ו). ונראה שחייבים לפרש בדעת הש"ך שהכוונה היא שהמוצא דינו כשואל, שמוותר לו להשתמש בחפץ לכל דבר אך לא לכלות אותו (ולא לעניין חיובי שמירה), שהרי חייב הוא להחזירו אם יימצאו הבעלים או דלמא הש"ך סובר שאפשר אף להשתמש בו שימוש של כילוי, ואת תמורתו יצטרך להחזירו לבעליו.

כמוכן שהנפק"מ תהיה בחפץ שיש לו בלאי, כגון עט, שהדיו בו ייגמר אם ישתמשו בו.

ונראה שלכל הדעות אם מצא סכום כסף (דבר המצוי במקומותינו), רשאי הוא להשתמש בכסף ובלבד שירשום לזיכרון שחייב סכום כזה למי שאיבדו (שפשיטא שאין המאבד מקפיד על שטרות אלו דווקא).

ממילא בנידון דידן, לפי פסק השו"ע ע"פ הש"ך, יכול התלמיד להשתמש בסרגל, אך חייב הוא לזכור שאינו שלו, וחייב להשיבו לבעליו אם יתברר בוודאות מי הם.

מזל טוב
לרב בנימין בארי שליט"א ולרב אפרים רובינשטיין שליט"א, להולדת הנכדה
לר' יניב בוס, להולדת הבן
לחוקי גרוס (ו'), לאירוסי

רבני, אברכי, עובדי ותלמידי ישיבת "כרם ביבנה"
מאחלים איחולי החלמה מהירה
לראש הישיבה
הרב מרדכי גרינברג שליט"א

קבלת שבת בהדלקת נרות

שמואל בקר (ח')

שמדובר בסתם, אך אם חשב שאינו מקבל ע"ע את השבת או שהתנה יתכן שגם לפי דבריו יועיל).

האם הדלקת הנרות נחשבת קבלת שבת?

דעת הבה"ג היא שכאשר מדליקים נרות שבת היא קבלת שבת ולכן צריך להדליק נרות חנוכה לפני נרות שבת, שהרי לאחר הדלקת הנרות היא קבלת שבת ונאסר במלאכה.

האם מועיל תנאי?

לדעת הסמ"ג – המדליק עצמו מקבל ע"ע שבת. מהר"ם ציווה להתנות שאינו מקבל שבת בהדלקת הנרות לפחות עד שיסיר את הנר בעזרתו מדליק הנרות. מרדכי – מחשבה מועילה אף היא ואין צורך להוציא התנאי בפיו.

הכלבו בשם ר' פרץ – לאשה המדלקת לא יועיל שום תנאי.

למעשה השו"ע מביא את כל הדעות והרמ"א כותב שהמנהג הוא שהאשה המדלקת מקבלת ע"ע שבת בהדלקה⁴ (לכן צריכה להתפלל מנחה לפני הדלקת הנרות), א"כ תתנה אפי' בלבה שאיננה מקבלת ע"ע שבת בהדלקת הנרות (מ"ב – דווקא לצורך מצווה⁵ מותר להתנות, כיוון שי"א שתנאי אינו מועיל מחמירים כמותם בדברי הרשות). ומוסיף הב"ח שאיש המדליק אינו מקבל ע"ע שבת בהדלקת הנרות, אבל לכתחילה רצוי שיתנה.

⁴ לעד"נ לומר שהסיבה שהמנהג כך, היא מפני שהיו (עכ"פ בימות הקיץ) מקבלים שבת מבעור יום, ומדינא אסור להקדים את הדלקת הנרות הרבה זמן לפני הלילה, א"כ מקבלים שבת בהדלקה זו (וכ"פ השו"ע בס' רס"ג סע' ד') ומובן עפ"י החילוק בין אישה שמקבלת שבת בהדלקת הנרות לעומת האיש שאינו (האישה מדליקה עפ"י רוב ועל זאת נתייחס המנהג).

⁵ הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל (מובא בשמירת שבת כהלכתה) אמר שנסיעה לכותל אינה נחשבת מצווה שעבורה אפשר להתנות שאינה מקבלת שבת בהדלקת הנרות (כעין מה שכתב הרב קוק זצ"ל באורח משפט לגבי הליכה לקברי צדיקים שאינה נחשבת מצווה שעבורה מותר לצאת מן הארץ – למתירין לצאת לכל דבר מצווה לחו"ל, מפני שאין זו מצווה אלא רק מעלה בלבד, כע"ז ניתן לומר גם כאן).

הרמב"ן חולק וסובר שאין קבלת שבת תלויה בהדלקת הנרות ולכן עדיף להדליק נרות שבת לפני נרות חנוכה מפני שהוא תדיר יותר. וטענתו נגד דברי הבה"ג היא שדווקא ברכת הזמן (שהחיינו) היא קבלת יום הכיפורים¹ ולא הדלקת הנרות. לדבריו ישנו חילוק גדול בין ברכת הזמן המורה על קבלת עיצומו של יום לבין הדלקת הנרות שאמנם נעשית לכבוד שבת, אך עצם ההדלקה מורה שעדיין אנו ביום חול. וראיה נוספת מגמ' בשבת לה: (בע"ש היו תוקעים שש תקיעות כדי להפריש את העם ממלאכה. ותקיעה שלישית מורה להדליק את הנר ותקיעה רביעית² כדי לשבות מכל מלאכה). בין תקיעה שלישית לרביעית יש שהות כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ורק לאחר התקיעה הרביעית שובתים ולא לאחר התקיעה השלישית המורה על הדלקת הנרות, הרי לנו שלאחר הדלקת הנרות עדיין מותרים במלאכה.

הר"ן מקבל את דברי הבה"ג³ ואומר שמנהג החכמים היה שמלאכה אחרונה שעשו זו היא הדלקת הנרות, ואפי' חלצו תפילין לפני הדלקת הנרות ומה שכתוב שיש שהות כדי לצלות דג קטן זהו שיעור זמן שבין התקיעה השלישית לרביעית. (צריך לקצוב זמן בין שתי תקיעות אלו ע"מ שלא יקדימו להדליק יותר מידי מוקדם) ולכן מי שהדליק את הנר גמר בדעתו לפרוש ממלאכה וקיבל ע"ע את השבת. (לפי דבריו משמע

¹ ערובין מ:

² שהיא תר"ת ולכן נחשבת כשלוש תקיעות (ובסה"כ שש תקיעות).

³ הבאתי במאמרי הקודם את הסבר הר"ן למעשה עם אשת רב יוסף המבוסס על זאת.

שלוחי מצוה אינם ניזוקים

ראובן דויטש (ה')

לניירות ה"ה לשמואל, ורבי יוסי חולק וסובר ששמואל לא היה נזיר, והפסוק שכתוב אצל שמואל "ומורה לא יעלה על ראשו" פירושו שלא תהיה לו אימת בשר ודם, ומקשה רבי נהוראי על רבי יוסי איך אפשר להגיד ששמואל לא פחד משום אדם והרי כתוב "איך אלך ושמע שאול והרגני" – משמע שפחד משאול. ע"כ.

א"כ אומר הערל"ג שמחלוקתם בהכרח היא כזאת: לרבי נהוראי שלוחי מצוה אינן נזוקין אפילו במקום ששכיח היוקא, כמו אצל שמואל, שהרי ברור ששאלו הוא מלך ואם ישמע על ששמואל הולך להמליך מלך אחר בודאי יהרוג אותו מדין מורד במלכות, ובכל זאת אומר רבי נהוראי ששמואל לא היה צריך לפחד משום שהולך בציווי הקב"ה ושלוחי מצוה אין נזוקין אף במקום ששכיח היוקא, ואילו רבי יוסי סבר שבמקום ששכיח היוקא לא אמרינן שלוחי מצוה אינן נזוקין, ולכן יש לשמואל סיבה לפחד משאול, משום שזהו שכיח היוקא, אבל סתם כך בעלמא ברור שלשמואל אין סיבה וטעם לפחד ולירא אפילו משאול וזהו שנאמר "ומורה לא יעלה על ראשו" – שבמקום שאין היוקא וחשש פיקוח נפש, שמואל לא יפחד מאף אדם.

א"כ שניתן ללמוד כרבי נהוראי ששלוחי מצוה אינן נזוקין אפילו במקום ששכיח היוקא, א"כ כל הטעם והסיבה שהותר לשמואל לשנות ולשקר לשאול שיאמר שהולך להקריב זהו רק משום דרכי שלום, ולא משום חשש פיקוח נפש, שהרי הולך הוא לדבר מצוה.

מז הדף היומי

למדנו השבוע בדף ל"ט: "אמר ר"א שלוחי מצוה אין נזוקין" – בהתחלה אומרת הגמ' שזהו דוקא בזמן שהולכין למצוה, אבל כשחוזרים לא נאמר שאינם נזוקין ואח"כ חוזרת הגמ' ואומרת שמאמרו של ר"א ששלוחי מצוה אינן נזוקין שייך בין בהליכתם ובין בחזרתם מהמצוה, אלא שבמקום ששכיח היוקא לא אמרינן שאינן נזוקין ולומדים זאת מקרא שנאמר אצל שמואל: "ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני" – שלמרות שבציווי הקב"ה הלך להמליך את דוד, פחד שמואל לעשות זאת מפני יראת שאול, למרות ששמואל הלך לדבר מצוה. אלא מוכח מכאן ששלוחי מצוה לא מובטח להם שלא ינזקו במקום שיש חשש לסכנה. ע"כ.

ויש להקשות איך לומדים מהאי קרא ששלוחי מצוה לא חסינים במקום ששכיח היוקא, והרי במסכת יבמות (ס"ה:) לומדת הגמ' מאותו פסוק שיותר לשנות מפני דרכי שלום ואם אמרינן שמאותו פסוק לומדים שבמקום שיש סכנה ששכיח היוקא או פיקוח נפש, כמו שאול יהרוג את שמואל אם ישמע שהולך להמליך מלך אחר, א"כ ברור וחובה שיש לשנות משום פיקוח נפש ולא מפני דרכי שלום גרידא?

שאלה זו שואל הערל"ג (ביבמות ס"ה:): ומתוך הערל"ג שבעצם הענין ששלוחי מצוה אם במקום ששכיח היוקא נזוקין או שלא תלוי במחלוקת תנאים שמופיעה במסכת נזיר (ס"ו:), שם במשנה מופיעה מחלוקת בין רבי נהוראי שסובר ששמואל היה נזיר שהרי כתוב בו "ומורה לא יעלה על ראשו", וכמו שבנייר שמשון כתוב "מורה" והכונה

בא בימים

ר' נתנאל שושן

יוסף (בהספד להרה"ג אברהם שפירא זצ"ל) מדוע בכה רק קצת, הרי שרה אשה צדיקה מאוד היתה ומעלתה נכבדה כפי שבארנו? ותירץ, לפי שצפה אברהם אבינו בעיניו הקדושות את גודל מעלתה של שרה אמנו בעולם העליון שם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה – שמח. אך בכה מעט לפי שלמדה התורה דרך ארץ שלא ישנה בין הבריות שלא יאמרו שאינו בוכה על מתו.

בעניין זה מסופר על הרב יצחק אבוחצירא זצ"ל רבה של רמלה שהוזמן פעם ע"י אחיו רבי ישראל אבוחצירא (ה"בבא סאלי") לעיר נתיבות להשכין שלום בין איש לאשתו שלא הסתדרו ביניהם, ואחר שסיים שליחותו נכנס לבקר את אחיו ר' ישראל ומשסיים פנה ללכת לדרכו ובדרך חזור פגעה במכוניתו משאית ור' יצחק אבוחצירא נהרג.

מששמע זאת אחיו ר' ישראל נצטער מאוד והיה בוכה על אחיו הצדיק ימים ולילות וימאן להתנחם. עד שבליל השלושים בא אליו ר' יצחק בחלום ואמר לו: "אחי היקר ר' ישראל עד מתי תבכה ותצטער עלי ואני יושב בגן עדן במחיצת הצדיקים ונהנה מזיו השכינה אילו ידעת מקום מושבי ורוב ערכי לא היית מצטער כלל."

והא מה שאחז"ל (מו"ק כז:): שלשה לבכי, שבעה למספד. ולכן אין לנו לבכות ולהצטער במיתת הצדיקים רק מחמת שקשה עלינו הפרידה ולכן אמרו חז"ל שלשה לבכי ומכאן ואילך יקבל גזירת הקב"ה באהבה.

אגב איזכורו של ר' יצחק אבוחצירא, נזכיר כי מי שראה את תמונתו שם לב כי יש לו מגבעת הנהוגה למסורת לבושו של הראשון לציון, והרי הוא כיהן כרב עיר אך לא כראשון לציון? ההסבר לכך הוא שהרב הראש"ל צ"ל בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל כשראה את פועלו של ר' יצחק שהיה מרביץ תורה בכל רחבי א"י ומכמתת רגליו ממקום למקום, נתן לו את מגבעתו של הראש"ל בתור הוקרה והערכה.

י"א אברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל" (בראשית כ"ד, א')

כל ימיו של אברהם אבינו היו מלאים תורה, מצוות ומעשים טובים. לא היה רגע אחד של בטלה. "בא בימים" – מחשב זמנו שלא יעבור לתוהו ולבהלה.

בענין זה מסופר על ת"ח שנזדמן לעיר פלוניית. יום אחד ביקר בבית העלמין ולהפתעתו ראה דבר מוזר, על כל מצבה היה רשום הגיל שבו נפטר. על מצבה הראשונה היה רשום: "נפטר בהיותו בן עשר שנים ושלושה חודשים", על השנייה: "בן תשע שנים", על השלישית: "בן שנים עשרה וכו' וכו'", כולם נפטרו בקיצור ימים ושנים.

פנה הרב אל תושבי המקום ושאלם איך ייתכן שכולם נפטרו אצלכם בקיצור ימים ושנים, הרי הנה אנכי רואה שאתם מגיעים לגיל זקנה ושיבה? אמרו לו: "תדע לך שאנו לא רושמים על המצבה את חיי האדם עלי אדמות אלא רק את השעות שעסק בהם בתורה ובמצוות כי רק הם החיים האמיתיים, כי הם חיינו ואורך ימנו, אחד מסתכמים ימי חיינו בעשר שנים, אחד בתשע, וכן הלאה כל אחד לפי מידת התמדתו ושקידתו בתורה ובעבודה."

על זה מתפללים אנו "שלא ניגע לריק ולא נלד לבהלה", שלא ילכו ימי חיינו לריק אלא יהיו עמוסים בתורה ובמצוות.

והוא אשר אמרו במדרש על הפסוק "ויהיו חיי שרה מאה שנה וכו'" – בת עשרים כבת שבע לנוי בת מאה כבת עשרים לחטא שכל ימיה היו גדושים תורה ומעשים טובים, עד שאמרו חז"ל שהיה אברהם טפל לשרה ברוח הקודש שנאמר: "גרש את האמה הזאת ואת בנה וכו' וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו, ויאמר אלוקים אל אברהם כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" – לרוח הקודש שבה.

"ויבא אברהם לספור לשרה ולבכותה" כתב בעל הטורים: ולבכותה – כף קטנה לפי שלא בכה עליה אלא מעט, והקשה הגר"ע

חיוב קריאת פרשת והיה אם שמוע

הרב בציון אלגזי שליט"א

ע יין בשאגת אריה שמביא את שיטת הפרי חדש הסובר ששיטת הרמב"ם היא שק"ש מדאורייתא היא גם על פרשת והיה אם שמוע. ומקשה השאג"א דהרי הרמב"ם סובר שמצוות ק"ש היא מצווה אחת, ואם גם פרשת והיה אם שמוע הייתה מן התורה אז הרמב"ם היה צריך לומר שיש בזה שתי מצוות - מצוות שמע, ומצוות והיה אם שמוע?

התשובה בשבוע הבא אי"ה

תשובה לשבוע שעבר: שאלנו, מדוע כאשר נפסק חוט בציצית בצד אחד ואח"כ נפסק בצד השני – חיישינן ופסלינן ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש. ונראה לתרץ, על פי יסוד הנתיבות (רצ"ה ט"ז) דכל דפריש הוא רק היכא דהספק על מה שפרש אבל בנפל אחד לים דהספק אינו על הפרישה דבין כך נפל לים לא אמרינן כל דפריש. ואף כאן הספק אינו על הראש שנפל דזה בודאי אינו כשר עוד לציצית אלא הספק במה שנשאר אם במה שנשאר יש הכשר ציצית, ולכן לא אמרינן כל דפריש מרובא פריש אלא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופסול.